

Obsah I. části

VÝTVARNÁ VÝCHOVA JAKO SMYSLOVÝ A DUCHOVNÍ FENOMÉN

Úvod. Kritický pohled na současnou výtvarnou výchovu ve světle jejích progresivních tradic a moderní metodologie.....	13
1. První fáze reformního hnutí v české estetické výchově. Patočkovy Ideály umělecké výchovy a jejich konkretizace. Lichtwarkova analytická metoda vizuální výchovy.....	16
2. Tvarosloví a kultura estetického vnímání jako filosofický problém	18
3. Ruskinova estetická výchova „vidoucího oka“ a její odezva u nás. Morrisova kritika kultury průmyslové revoluce a pokus o obnovu uměleckého řemesla. Předpoklady revoluční proměny designu	19
4. Filosofické předpoklady nové vkusové výchovy. Hledání rovnováhy mezi rozumem a smysly v duchovní sféře. Vnímání a formální vztahy.....	25
5. Význam osobnosti Otakara Hostinského pro novodobé pojetí estetické výchovy a výtvarné pedagogiky	26
6. Proměny estetických kritérií a funkcionální design. Vkusová výchova jako „hygiena moderního životního stylu“. Kampaň proti ornamentu a její kritika.....	28
7. Předpoklady nového výtvarného vidění a duchovní význam nové formy. Od akademické tradice klasického ideálu k dynamickému, pronikavému vnímání přírody a formy všemi smysly	32
8. Setkání vesmíru fyzikálního a „vesmíru“ lidské duše. Od vnějších určujících mechanických faktorů přírodovědné metody k vnitřním pohnutkám tvorby. Štechova teorie tvůrčího procesu a její odezva ve Švarcově psychologické didaktice	34
9. Plastická forma kubismu jako výraz hledání nového výtvarného prostoru a duchovního řádu. Kubištovo tvůrčí krédo a jeho estetickovýchovné hodnoty	40
10. Duchovní řád nové plastické formy a její estetické vnímání. Teorie Theodora Lipse a Wilhelma Worringer. Elementární tvar dětské kresby, výtvarná forma a výzkum Maxe Verworna.....	43
11. První badatelé v oblasti dětského výtvarného projevu. Výzkumy Františka Čády. Podstata a kritéria popisného empirického výzkumu.....	46
12. Chlupova škola analytického výzkumu dětských kreseb, její kritéria a pozdější důsledky. Kvantifikující a diagnostické tendence výzkumu dětského výtvarného projevu	48
13. Dílo Gustava Britsche – nový podnět v pojetí dětského výtvarného projevu. Výtvarná výchova jako jednotný duchovní fenomén – sebeutvářející a jednotící mentální proces. Vizuální pochopení sjednocené struktury. Aplikace Britschovy teorie na dětskou kresbu v Kornmannově interpretaci.....	50

14. Kupkovo Tvoření v umění výtvarném – didaktika tvorby a moderního výtvarného myšlení. Princip vitální energie jako psychologická a estetická kategorie a tvůrčí impuls. Umělecký obraz pokračováním plodivého kosmického mýtu. Vznik svěbytného obrazového prostoru	55
15. Metodologie komplexního strukturálního pojetí výtvarné výchovy. Mytické a metaforické myšlení jako součást filosofie výtvarné výchovy a „vědy konkrétního“. Nedorozumění mezi tvůrčí didaktikou a akademickou vědou. Ladislav Švarc–Václav Příhoda; Franz Cizek–Thomas Monroe; Johannes Itten–Paul Klee	59
16. Filosofická a psychologická východiska výtvarných pedagogů 20. let. Reforma výtvarné výchovy ve skeptickém a utilitárním pojetí Bohumila Markalouse	63
17. Radikální reformní myšlenky Emila Edgara. Vztah života smyslového a duchovního. Tvůrčí proces z hlediska vědy o umění jako základ reformy výtvarné výchovy. Ohlasy nových reformních myšlenek v odborné výtvarněvýchovné literatuře. Nová škola jako dílna lidskosti	66
18. Moderní syntetické koncepce estetické výchovy jako integrace smyslové a duchovní výchovy v pojetí Jiřího V. Klímy. Úloha aktivního estetického vnímání a typologie v tvůrčím procesu výtvarné výchovy. Zvnitřnění, pluralita a diferenciací výchovných metod v prostoru činné tvořivé školy	68
19. Simultaneita metody rekonstrukce. Analogie duchovních hodnot umělecké a pedagogické avantgardy. Poetisté a dadaisté o výtvarném projevu dítěte. Estetický princip v Domě dětství a estetickovýchovná ideologie poetismu. Strukturalistický princip ozvláštnění a vývoj elementárního tvaru v dětské kresbě	70
20. Odezva na podněty avantgardního umění ve školské praxi výtvarné výchovy. Matějčkova mechanická, dogmatická aplikace. Myšlenka tzv. kriticko-konstruktivní syntézy. Projekt moderního pojetí výtvarné výchovy Josefa Vydry	75
21. Vyústění meziválečného pokusného školství; projekt jednotné, vnitřně diferencované tvořivé školy Václava Příhody a jeho filosofie. Reformní experimentální výtvarná výchova v rámci tohoto projektu	77
Odkazy k použité literatuře:	79

Obsah II. části

KULTURA OBRAZU A SVĚDOMÍ VÝCHOVY

Svědectví účastníka příběhu jako předmluva.....	83
1. Od naivních forem zobrazování k uvědomělému výtvarnému projevu dětí.....	108
2. Holešovského Ciele estetickej výchovy a ich konkretizácia	112
3. Poselství Ladislava Švarce.....	115
4. Devadesát let Václava Příhody	117
5. Avantgarda ruského konstruktivismu a uměleckého školství.....	119
6. A. V. Bakušinskij. Dětský výtvarný projev.....	126
7. Vědoucí oko a skrytý řád tvorby. P. N. Filonov, malíř, myslitel, učitel	128
8. Poslání teoretika výtvarné výchovy. Jaromír Uždil	131
9. Konvergence metodologických kritérií německé didaktiky 60. let	149
10. Toufarovy experimentální sondy a akce	157
11. Opuštěný pahorek. Za Libuší Vraštilovou	162
12. Komentář k pedagogickému skicáři Paula Klee	163
13. Avantgarda výtvarné výchovy na Slovensku.....	181
14. Rozhovor s architektem profesorem Zdeňkem Rossmannem	192
15. Krajiny Josefa Davida, učitele a malíře Vysočiny	195
16. Duše dřeva – duše člověka. Dřevořezy Evy Kubínové.....	199
17. Václav Špála – malíř živlů.....	202
18. Salcmanova škola dialektické malby	206
19. Zahrady bdělých smyslů. Poetika nové duchovní senzibility v obrazech Zdeňka Sýkory	210
20. Média elektronické éry, vnímání, výtvarná kultura a výchova. Teorie Marshalla McLuhana (Přednáška na sympóziu České sekce INSEA, Praha, říjen 1995)	234
21. Úvaha o ekofilosofii výtvarné výchovy	241

22. Mýtus tvorby a malba duchovního zření. Marginální úvaha k sedmdesátým pátým narozeninám Václava Boštíka	248
23. Mytologie tvorby Ladislava Nováka	255
24. Setkání tvarové a hlubinné psychologie ve výtvarné výchově.....	257
25. Arnheimova psychologie modernismu v době postmoderní	262
26. Elementární tvar a moderní forma ve výtvarné výchově.....	269
27. Spor o hemisféry ve výtvarné výchově	271
28. Princip ztotožnění v životě, umění a estetické výchově. Příklad staré čínské didaktiky.....	275
29. Jiří David Jiřímu Davidovi.....	279
30. Posouzení eseje Mgr. Marcely Zemanové Feminité pro nakladatelství jako návrh na knižní vydání	280
31. Hledání živé vody. Vánoční úvaha v době proměn	282
32. Poznámky k duchovnímu poselství Velikonoc v umění raného středověku	284
33. Světlo zrození – recenze vánoční výstavy	302
34. Postmodernismus a prostor duchovních hodnot v zemi sametové revoluce.....	304
35. Hra a její duchovní tvar.....	312
36. Zpráva o druhém evropském kongresu INSEA 1992	315
37. Výtvarná výchova jako smyslový a duchovní fenomén (přednáška na 2. evropském kongresu INSEA v Helsinkách)	319
38. Výchova duše v rozporných podmínkách postmodernismu a evropské integrace (referát ze 4. mezinárodního symposia INSEA/Indra v Košicích 25.–28. října 2000)	322
39. Ontologie výtvarné výchovy, ekologie a emocionalita	326
40. Výtvarná výchova jako výchova k produševnělému smyslovému vnímání	332
41. Kulturní vývoj, identita osobnosti a výtvarná výchova. Příklad Andy Warhola.....	337
42. Století dítěte a mizející paměť kultury (Rámcový vzdělávací program z hlediska vnitřní informace).....	341
43. Malba Miroslava Proška	344
44. Zduchovnění tělové zkušenosti v obrazech Jiřího Bartůňka	347
45. Téma hlavy v grafickém díle Miloše Michálka.....	349
Slovo na závěr	351